Valtakunnansyyttäjä **9.4.2024** **SY/968/2024**

Lakivaliokunta
lav@eduskunta.fi

Lausunto, 10.4.2024, SY/968/2024

Asia: U 14/2024 vp Valtioneuvoston kirjelmä ehdotuksesta direktiiviksi lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan ja seksuaalisen riiston sekä lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa todistavan materiaalin torjumisesta ja neuvoston puitepäätöksen 2004/68/JHA korvaamisesta

Syyttäjälaitos pitää direktiivin ehdotuksia lähtökohtaisesti kannatettavina. Erityisesti Syyttäjälaitos haluaa kiinnittää huomiota 7, 8 ja 18 artiklan merkitykseen, jotta esimerkiksi kolmannen sektorin toimijat, voivat toimittaa tietoa seksuaaliväkivaltaa todistavasta materiaalista esitutkintaviranomaisille. Huomattavaa on, että tämä saattaa aiheuttaa kehitystarpeita viranomaisten välisessä, mutta myös viranomaisten ja kolmannen sektorin toimijoiden yhteisten tietoalustojen luomiseksi.

Uudistus tulee myös todennäköisesti paljastamaan enemmän seksuaaliväkivaltaa todistavaa materiaalia, jonka merkitys on huomioitava paitsi rikosprosessiketjun resursseissa henkilötyövuosina, mutta myös pohtia vaihtoehtoja teknisten apuvälineiden käyttämiselle, siten, ettei henkilötietojen suojaa koskeva sääntely asettuisi esteeksi, esimerkiksi seksuaaliväkivaltaa kuvaavien materiaalien tunnistamisessa ja luokittelussa.

Selvää, on että sääntely realisoituu pitkäkestoisina, erikoisosaamista vaativana rikosprosesseina, mutta myös lisää asianomistajien oikeusturvaa ja parantaa

mahdollisuuksia lopettaa kuvien kohteena olevien henkilöiden oikeudenloukkaukset kuvien poistamisella.

Oikeudelliselta määrittelyltään haastavin on 2 artiklan 3 kohdan e alakohta sekä 5 artiklan alakohdat (2–6), jossa lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa todistavan materiaalin määritelmä kattaisi myös erilaiset oppaat. Ehdotuksen vaikutuksissa rikoslakiin on katsottu, että oppaat rinnastuvat sisältönsä puolesta pikemminkin rikoslain 17 luvun 1 §:ssä tarkoitettuun julkiseen kehottamiseen rikokseen ja 34a luvun 5e §:ssä tarkoitettuun terrorismirikoksiin liittyvään julkiseen kehottamiseen kuin lasta seksuaalisesti esittävän kuvan levittämiseen tai hallussa pitämiseen.

Myös lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa ja sen toteuttamistapoja kuvaava materiaali tuottaa käyttäjälleen seksuaalista tyydytystä tai taloudellista voittoa tai molempia materiaalin hallussapidon tai levittämisen myötä.

Huomattavaa on myös se, että 1.1.2023 toteutetussa rikoslain 20 luvun kokonaisuudistuksessa lasta seksuaalisesti esittävän kuvan levittäminen siirrettiin seksuaalirikoksia koskevaan 20 lakiin, sen aiemmin oltua nimenomaisesti rikoslain 17 luvussa. Perusteluna tähän lasta esittävän seksuaalisen kuvan levittämisen osalta on esitöissä todettu HE 13/ 2022 vp. s. 132: ”säännös sisältäisi asiallisesti voimassaolevan rikoslain 17 luvun 18 §:n säännökset lapsia koskevien tekomuotojen osalta (HE 282/2010 vp, HE 34/2003 vp, ja HE 6/1997 vp). Säännös siirrettäisiin rikoslain 20 lukuun, koska säännöksen ensisijaisena tarkoituksena on suojella yleisen järjestyksen sijaan lasten seksuaalista itsemääräämisoikeutta ja terveellistä kehitystä.”

Ongelmaksi voi myös muodostua se, että lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa ja sen toteuttamistapoja kuvaava materiaali jää rankaisematta, mikäli materiaalia ei levitetä siten, että sen voisi katsoa olevan julkaistu eli levitys tapahtuu vain kahden tai muutaman henkilön välisessä yksityiskeskustelussa.

Myös sen osoittaminen, että on aiheutettu vaara rikoksen tai rangaistavan yrityksen toteuttamisesta on näytöllisesti haastavaa, jos tekotapana on ollut esimerkiksi vain materiaalin toimittaminen tai katsominen etäyhteydellä.

Direktiiviehdotuksen 16 artiklaan ehdotetuksi lisättävää uutta alakohtaa Syyttäjälaitos pitää erityisen tärkeänä, jotta direktiivin säätelyalaan kuuluvien rikostyyppien työllistävyys ja erikoisosaamisen tarve resursseissa tulisi turvattua ka siten myös sääntelyn tarkoitus toteutettua.

Vaikka seksuaalirikoksia koskeva rikoslain 20 luku on vastikään uudistettu, tulee jossain vaiheessa arvioitavaksi se, ovatko rangaistusasteikot eurooppalaisella tasolla riittäviä, vaikkakin ne saattaisivat esimerkiksi törkeän tekomuodon osalta vastata direktiivin vaatimustasoa.

Heidi Savurinne

valtionsyyttäjä

Yhteystiedot

Syyttäjälaitos, valtakunnansyyttäjän toimisto
Lintulahdenkuja 4, 00530 Helsinki
Puhelin 029 56 20800, faksi 029 56 20888
valtakunnansyyttaja.syyttaja@oikeus.fi

Digital PDF Signature / Digitaalinen PDF-allekirjoitus
Heidi Savurinne
Valtionsyyttäjä
Syyttäjälaitos
heidi.savurinne@oikeus.fi